sche kerkbestuur te brengen; en van den anderen kant én in de Synodale stukken én in het project van Ds. Merens metterdaad reeds een streven merkbaar komt, om ook de kerken als kerken principiëel aan deze valsche eenheid te binden.

De hoogere eenheid tusschen Moderne en Irenische inzichten loste zich toch in de Synodale Encycliek reeds op in een soort algemeen-Christelijke belijdenis, die wel terdege een soort confessie smeden wil uit de beginselen der valsche organisatie.

En wel wil Ds. Merens het Moderne element er uitlichten, maar overigens is het toch ook zijn toeleg, om uit den wortel der organisatie een geestelijke eenheid en een geestelijken maatstaf voort te brengen, die geheel de gedaante onzer kerken, buiten de historische en schriftuurlijke lijn, veranderen zou.

Ook zij nog opgemerkt: 1°. dat voor zooveel de Synode zich een kerk dicht en ons die kerk opdringt, deze fantasie-kerk wel ter degè „valsche kerk" is; en 2°. dat in plaatsen waar de kerk het juk afwierp, en de Synode er nu een Synodaal zet-kerkje bouwt, ook dit kerkelijk afdeelingsbestuur met het onderhebbend personeel wel terdege, voor zoover het kerk wil zijn, valsch is.

Tot de overige geschilpunten die Dr. Hoedemaker voorts te berde brengt, doen we liefst het zwijgen.

Zoo zijn brochure lezende, zou men allicht onder den indruk komen, alsof in heel dezen kerkelijken strijd ieder misliep en ieder mistastte en een ieder uitgleed, terwijl alleen hij van meet af en te allen tijde de zake in het rechte licht bezag.

Doch, natuurlijk, dit *kan* de strekking van zijn geschrift niet zijn.

Slechts blijkt er uit, dat Dr. Hoedemaker met name in zake het ambt, gevoelens is toegedaan, die in niet geringe mate zijn veerkracht breken. Doch hierover kan later wel eens gehandeld worden.

Voorshands is nu maar hoofdzaak dat we van onder het juk der Synodale Hierarchie uitkomen.

En althans voor zooveel het Kerkeraden aanbelangt, gaat ook hij hierin mee.

Merkwaardig is de wijze waarop in de *Prot. Noordbr.* de beantwoording van den brief van Ds. Merens wordt voortgezet.

We lezen daar:

Dr. Merens wil »eene officieuse Synode bijeenroepen, samengesteld uit afgevaardigde leeraren en oudsten van Kerkeraden, die kerkherstel op den grondslag der Bijbelsche heilswaarheid willen;" deze zou dan opmaken »eene reeks van korte stellingen, waarin allereerst het volstrekte gezag van Christus met dat der Apostelen en Profeten, in zaken het Koninkrijk Gods betreffende, werd uitgesproken, *en daarbij aangegeven wat men* diensvolgens als tot zaligheid noodzakelijk aannam, zoodat naturalisme, arianisme, pelagianisme enz. werd uitgesloten." Wij kunnen niet alles herhalen en verwijzen onze lezers naar den brief zelven, maar mogen, om hare merkwaardigheid, ook de volgende zinsnede niet onvermeld laten: »zoodanige korte belijdenis zou dan ook wel van zelf zulk een in goeden zin Gereformeerde tint hebben verkregen, dat zij in overeenstemming zou geweest zijn met het bekende lied: Niets, niets van ons, maar 't al van Hem!"

Deze laatste zinsnede noemden wij merkwaardig. Zij verraadt geheel de zwakheid van het gebouw. Wij verlangen eene belijdenis, die de geloofsuitdrukking is van een *naar den Woorde Gods* Gereformeerde en steeds zich reformeerende Kerk. Maar wat eene belijdenis met eene »in goeden zin Gereformeerde tint" beduidt, is ten eenenmale onverstaanbaar. Voeg er de gewoonlijk weggelatene, maar niettemin wezenlijke woorden »naar den Woorde Gods" eens bij, en zie welken . . . zin gij krijgt! Waarlijk, wij hebben van »tinten" meer dan genoeg!

Of is dit slechts een min gelukkige uitdrukking? Welaan, laat ons dan zien, wat Ds. M. in nauwkeuriger woorden ons voorstelt. Lees de aangehaalde zinsnede aandachtig, en gij zult er de Schriftbeschouwing in vinden, waarin vele ethischen, doch waarmede *juist de Gereformeerden*, noch die van de 16e noch die van de 19e eeuw, zich vinden kunnen. Ds. Merens doet gelijk bijkans alle predikanten in de Ned. Herv. Kerk doen. Hij stelt *zijne inzichten* als normatief; als iets dat van zelf spreekt; wie daarmee niet meegaat mist eenvoudig »goeden wil." Hij neemt dat echter niet *te* nauw; alleen ketters met bekende benamingen sluit hij uit, zet daar achter een enz., en meent dat nu alles wel van zelf zal loopen. Zijn onder dat „enz." de Remonstranten ook begrepen, juist zij dus, waarover geheel de strijd in de 16e eeuw ging, een strijd, dien geen kenner der geschiedenis thans meer onbeduidend zal noemen? Neemt hij de Remonstranten mee, dan blijft de strijd; neemt hij hen niet mee, zullen zij zich dan niet op zijn *eigen formuliering* beroepen? Zegt hij — de Remonstranten hadden zoo'n ongelijk niet, dan mag toch aan een ordelievend man als Ds. M. gevraagd worden, of dan het wereldberoemd Kerkelijk vonnis, dat door de beste theologen onder de Gereformeerden mee is gewezen, niet eerst behoorde vernietigd te worden? En zoo hij dat niet noodig acht, waarom hij dan zich wel houdt aan de Kerkelijke uitspraken over de Arianen, Pelagianen en de anderen die hij onder *enz.* rangschikt?

Waarlijk, niemand kan, dunkt ons, zich over die »officieuse Synode" eenige illusie maken. Zekerlijk zou men eenigen er van uitsluiten. Maar ook slechts zeer weinigen. De spraakverwarring zou dan eerst recht beginnen, en, juist omdat de formule zeer ruim bedoeld werd, ieder zich over zijne uitsluiting uitermate gebelgd toonen. Met dat gevolg dat men, om des lieven vredes wille, de belijdenis volgens de door Ds. M. aangegeven methode, steeds »korter" en »korter" zou maken, tot er zoowat precies hetzelfde overbleef als thans, of nog wat minder.

Doch wij moeten ons bekorten, en gaan over tot het tweede deel van Ds. M's. voorstel. Aangenomen, dat de leeraars en oudsten het onderling eens worden, niettegenstaande zij bijeengekomen zijn zonder eenige zekerheid van gemeenschappelijken grondslag, dan vragen wij toch nog: *met welk recht* kwaamt *gij* bijeen, en sloot gij de anderen uit? Beroept gij u op art. 11 van het Algemeen reglement (de leer der kerk), dan moet gij *allen*, die de kerk heeft toegelaten, erkennen (stelsel der Modernen) of die, welke onder de leer verstaan de oude, Gereformeerde leer (de Gereformeerden dus). Elke andere grens is volslagen willekeur. Hij is noch historisch, noch wettelijk. Zijn vaststelling hangt af van het gevoelen der meerderheid van de bijeengeroepen leeraars, opgeleid zonder medewerking, buiten invloed der kerk!

Deze mannen, bijeenkomende op een grondslag, waarop niet vooraf de gemeente zich heeft kunnen plaatsen — want ook volgens Ds. Merens zijn de Kerkeraden thans niet bevoegd de gemeente aan iets anders te binden, dan aan de reglementen, — deze mannen zullen zich afs afgevaardigden van *de Kerk* beschouwen!

Doch goed; wij geven toe, dat bij regeling van den desolaten boedel van het Ned. Herv. Kerkgenootschap men niet al te nauw moet toezien op de *qualiteit* der lasthebbers. Eenige IN DIES VORM revolutionaire handeling is bij elke hervorming in Kerk en Staat onvermijdelijk geweest. Maar *de eerlijkheid* zal toch wel niet ter zijde mogen worden gesteld.

Welnu. Is — hetgeen Ds. M. thans voorstelt eerlijk? — wij zijn volkomen overtuigd van zijn goede trouw, doch juist daarom doen wij hem de vraag. Als men eerst een formule voor de Belijdenis heeft vastgesteld, zal men, zoo stelt hij voor, trachten de meerderheid te krijgen in de besturen; dan eene proponentsformule vaststellen, en de vreemde bestanddeelen tot heengaan nopen.

De besturen zijn gekozen *door belijders en niet-belijders, die beiden hetzelfde recht hebben in de kerk*. En nu zal de meerderheid plotseling de minderheid uitsluiten!

Is dit geoorloofd, dan mogen ook thans de Modernen hetzelfde doen, en, leervrijheid kerkrechtelijk bindend verklaren. Daarop is reeds door Prof. van Bonéval Faure gewezen. Op zeer goede gronden is zulk een handeling — zoodra men onder »leer" iets anders dan de oude belijdenisschriften verstaat — verdedigbaar. Is de leervrijheid eenmaal reglementair ingevoerd, dan zijn, naar Synodale beginselen, alle besturen *onder die voorwaarde* gekozen, en kan geen bestuur iets anders invoeren!

O. i. zou dit zijn een misbruik van macht; maar geen erger misbruik dan het middel, voorgesteld door Ds. M. en zoo vele andere Synodale mannen. Neemt men eenmaal aan, dat belijders en niet-belijders stemmen mogen, en dat door hen gekozen bestuurders *ook in geestelijken zin* een Kerkbestuur in het leven roepen, (en dit nemen allen aan, die de reglementen bindend achten) dan gaat het niet aan de eene helft *hun recht van bestaan* in het genootschap te ontnemen.

Wij behoeven niet eens te spreken van de wijze, waarop zulk eene meerderheid feitelijk vaak verkregen wordt, om te doen gevoelen dat zulk eene wijze van kerkherstel alles behalve een ethischen indruk maakt. Eene *kerk* belijdt, en sluit juist daarom de niet-belijders uit. Maar een *Bestuur*, dat volgens de reglementen gekozen is door allen zonder onderscheid; door menschen, die volgens de reglementen *om hun geloof en ongeloof niet mogen worden geweerd uit de Kerk*, en dat dan overgaat met door een willekeurig gekozen formule de helft zijner Committenten uit te sluiten van alle recht in het genootschap 't welk het te besturen heeft, kan o. i. voor de rechtbank der eerlijkheid niet bestaan.

En daarom is onze innige overtuiging, dat het door de Ethischen voorgestane stelsel van Kerkhervorming — daargelaten, dat het voor praktische uitvoering volkomen onmogelijk zal blijken, waarom dan ook de Modernen zich er niet in het minst om bekommeren — niet is een stelsel van *recht*, maar van *willekeur*.

De tegenstanders zelven zullen aan den steller van dit antwoord de eere kwalijk onthouden kunnen, dat hij zonder eenige partijdrift den zonderlingen voorslag geheel objectief heeft beoordeeld.

Wij voor ons zouden ons van critiek op zulke plannen ganschelijk onthouden.

O. i. toch oordeelen ze zich zelf en leiden tot niets.

Nu echter een zoo bezonnen beoordeelaar de moeite niet te veel achtte, kan ook zulk een kalme terechtzetting doel treffen.

KUYPER.

Buitenland.

Duitschland. Kerkelijke strijd in Wurtemberg. Dr. Meszner.

In de Evangelische kerk van Wurtemberg is een strijd ontstaan, en wel dingen over het kerkbestuur betreffende. Wel zijn er ook daar die zeggen: »Wat kunnen ons kerkelijke wetten deren, indien het woord Gods maar wordt verkondigd en de Sacramenten zuiver worden bediend, dan is het ons om het even of er een kerkeraad, provinciale of algemeene Synode bestaat."

Maar daartegenover wordt terecht ingebracht, dat het lang niet onverschillig is welke kerkorden men heeft, indien een Synode bijv. mede te spreken heeft in zake de prediking van het Evangelie en wanneer zij de macht bezit catechisatieboekjes, gebedenboeken, enz. op te stellen.

Sommigen denken dat wanneer in de kerken het Evangelie niet meer verkondigd wordt, zij zich toch nog naar de bedehuizen van deze of gene secte kunnen begeven, maar velen zouden dit een ramp achten. Het *Stuttg. Ev. Sontagsblatt* is daarom van oordeel, dat in zekere omstandigheden de vraagstukken, die de regeering der kerk betreffen, een gewicht kunnen krijgen, dat elk lid der kerk wel zwaar op het hart mag wegen. Dit is zeker, dat een belangrijke strijd ontbrand is over het beheer van de eigendommen der plaatselijke kerken.

De Evangelische kerk heeft door koninklijke besluiten van 1851, '54 en '67 kerkeraden, »bezoeksynoden" en eene »landessynode" gekregen. Al deze collegies hebben zich slechts met de geestelijke belangen der gemeenten te bemoeien; de kerkeraad behoort toezicht uit te oefenen op den wandel der gemeenteleden, den predikant in zijn herderlijk ambt te steunen; hem is de zorg opgedragen voor de godsdienstoefeningen, de viering van den Zondag en voor de verpleging der armen. Door den kerkeraad worden de leden der synode van de diocese gekozen en door de leden van de »diocesensynode" worden wederom de leden van de »landessynode" verkozen, zoodat ook de kerkeraden invloed hebben op de kerkelijke wetgeving. Daarentegen is het bestuur over de goederen der plaatselijke kerken tot hiertoe niet in de hand van kerkelijke besturen, maar van gemengde commissiën geweest. De goederen der kerken worden daarbij niet afzonderlijk bestuurd, maar met andere vermengd beheerd, zoodat het geschiedt, dat uit kerkelijke fondsen uitgaven bestreden worden, die met de kerk niets uitstaande hebben. Daarover wordt veel geklaagd, vooral omdat men er op wijzen kan, dat b. v. de herstelling van eene kerk nooit wordt verschoven of nagelaten, om andere dingen tot stand te brengen; dat de kerkfondsen niet in de eerste plaats voor kerkelijke doeleinden gebruikt worden; terwijl men zelfs heeft uitgesproken, dat het te vreezen was, dat ten slotte de kerkelijke fondsen zouden verminderen of zelfs geheel verdwijnen.

In het midden gelaten of er voor deze vrees grond bestaat of niet, is het toch behoorlijk dat het beheer der goederen van de plaatselijke kerken, afzonderlijk gehouden en door zuiver kerkelijke colleges bestuurd worden. De koning, als opperste bisschop van de Evangelische kerk, deed daarom in 1878 een voorstel aan de synode, waarbij de verordeningen, die tot hiertoe van kracht waren, zouden worden opgeheven en de geschifte fondsen der kerkelijke gemeente, behoorden te worden overgegeven.

Dit voorstel werd aangenomen, maar wilde men het uitvoeren, dan moest een edict van 1821 worden veranderd. Hij liet daarom eene staatswet opstellen, die eerst in December van 1884 in de volksvertegenwoordiging van Wurtemberg behandeld werd. Het ontwerp moest de invoering van de door de synode in 1878 aangenomen wet mogelijk maken en men meende, dat het, eenigszins gewijzigd, met groote meerderheid zou worden aangenomen. Maar het was gansch anders. Wel sprak de president van het Evangelisch consistorium met warmte voor de wet, maar de heer Von Rümelin, een theoloog van de Hegelsche school, betoogde dat door de voorgestelde wet, de kerkeraden in het bestuur der goederen verplicht waren, in overeenstemming met de Evangelische belijdenis te handelen. Dat kon men niet verlangen, want hij twijfelde er aan, of deze heeren deze belijdenis wel goed *kenden*. Het einde der zaak was, dat de meerderheid der Kamer besloot, het wetsvoorstel ter zijde te leggen en der regeering te verzoeken een nieuw voorstel aanhangig te maken, waarin niet zou gelet zijn op het door de kerk aangenomen voorstel.

Dit besluit heeft vele leden der Evangelische kerk gesmart; dat de leden van eene volksvertegenwoordiging zich opwierpen, als de mannen die te beslissen hebben wat de Evangelische kerk van hare dienaars verlangen mag of niet, is stuitend; niet minder dat zij niet wilden gedoogen, dat de Evangelische kerk van hare dienaars de belofte afvraagt, dat zij getrouw zullen blijven aan de belijdenis der kerk.

Aan de andere zijde moet ook gezegd, dat vele lieden, die in oprechtheid aan de Evang. kerk gehecht zijn, er zich in verheugd hebben, dat de zaak aldus geloopen is. Zij meenden dat de geloovigen zeer blijde mochten zijn, dat de wet van 1878 niet in werking kon treden.

Hoe deze strijd verder gevoerd is, hopen wij in een volgend nummer mee te deelen.

De hoogleeraar Meszner, redacteur van de *Neue Evangelitsche Kirchenzeitung*, is den 17den November van dit jaar te Berlijn overleden. Hij werd in 1824 geboren; in 1844 begon hij zijn theologische studiën te Halle, onder de vaderlijke leiding van de professoren Tholuck en Müller, tot welke hij in zeer vriendschappelijke verhouding stond, evenals later tot de hoogleeraren Neander en Nitsch, onder wier leiding hij nog eenigen tijd te Berlijn gestudeerd heeft. Doordat hij zich als student zeer onderscheidde, liet de minister Eichhorn hem nog 3 jaren voortstudeeren. Te Göttingen gaf hij een werk, uit over de leer der apostelen, na volbrachten studietijd werd hij door Dr. Hoffmann te Berlijn geroepen. In deze stad heeft hij het meeste gearbeid; in 1857 werd de vergadering der Evangelische Alliantie gehouden, die aanleiding gaf tot het stichten van een nieuw blad, de *Neue Evang. Kirchenz.* Dr. Hoffmann was daarvan de ziel, maar het voeren van de pen werd hoofdzakelijk aan Meszner toevertrouwd, van welke taak hij zich met veel talent 28 jaren lang heeft gekweten. Dit blad ontrolde de vaan van de *positieve Unie*; de betrekkelijk goede verstandhouding tusschen de voorstanders van de Unie en de Luthersche kerken in de geünieerde kerk, is voor een groot deel de vrucht van Meszners streven.

In 1870 ontving Meszner den hoogleeraarstitel; de Universiteit van Weenen maakte hem in 1878 tot Doctor H. C. Zijne gaven van verstand en hart worden zeer geroemd. Eene hartziekte was de middellijke oorzaak van zijn dood.

De *Neue Evang. Kirchenz.* zal door den dood van haren redacteur ook weldra van het wereldtooneel verdwijnen. Er zal echter een nieuw blad verschijnen, en wel met Januari 1887, onder den titel van *Deutsche Evang. Kirchenz.* Als redacteur van dit nieuwe blad zal niemand minder optreden dan de bekende hofprediker Stöcker, de man van de Jodenquaestie, het hoofd van de Christelijk-sociale partij en van de stadszending van Berlijn.

De oprichting van het nieuwe blad heeft voornamelijk ten doel te strijden voor de onafhankelijkheid van de Evangelische kerk. Dat dit nieuwe blad in zijn streven moge slagen, is onze innige wensch, terwijl wij hopen en verwachten, dat Stöcker zijn invloedrijke stem verheffen zal tegen het voornemen om den bisschopstitel weder in de Evangelische kerk in te voeren.

Frankrijk. Een verhaal dat te wantrouwen is. De toestand der Parijsche Gereformeerde Kerk.

Men doet goed met de verslagen, die van Evangelisatiën in het buitenland gegeven worden met oordeel des onderscheids te lezen. Als een staaltje van overdrevene, misschien onware berichten, die in de wereld gezonden worden aangaande overwinningen, die door de prediking van het Evangelie behaald worden, geven wij het volgende.

In de *New-York Independent* van 16 Dec. '86; wordt medegedeeld dat de hoogleeraar Bertrand in N.-Amerika is, om gelden te verzamelen voor »de inwendige zending" in Frankrijk. Om dit te bevorderen werd in de *Independent* een artikel gedrukt, onder den titel van »Het gunstig tijdstip in Frankrijk", waarin het volgende voorkomt.

»Een agent van de Inwendige Zending en van het Comité Central, die in een district van een der provinciën arbeidde, zag op zekeren avond veertien boeren op banken vlak naast hem zitten. Den volgenden avond hield dezelfde spreker een voordracht in een dorp dat acht mijlen verder lag, en daar waren zij weder met hun veertienen. Voor de derde maal waren dezelfde lieden in andere plaatsen, die steeds dieper het land inlagen, onder zijn gehoor. Ten slotte meende de prediker hun te moeten vragen of zij wel *verstonden*, wat zij hoorden. Hun woordvoerder antwoordde: »Den eersten avond begrepen wij er niets van, evenmin als bij den tweeden, maar voor de derde maal u hoorende, meenden enkelen van ons, toen wij naar huis keerden, iets te kunnen mededeelen, van hetgeen u hadt gesproken. Toen wij u voor de vijfde maal gehoord hadden, was ons alles helder geworden." Daarna gaf hij den indruk weder, dien zij van het gehoorde hadden ontvangen. Het waren allen bijenhouders, en toen zij eenmaal tot Christus waren bekeerd, offerden allen datgene, wat de bijen hun opbrachten, aan den dienst des Heeren. En zoo geschiedde het weldra, dat ieder van die 14 mannen in zijn eigen gehucht een kleine kapel liet bouwen en de opbrengst van hunne bijenkorven gaven voor de prediking van het Woord des levens, dat »zoeter is dan honig, ja dan honigzeem."

Welken indruk dit verhaal op de Amerikanen gemaakt heeft weten wij niet. De *Independent* heeft het opgenomen zonder er critiek op uit te oefenen.

Maar het komt ons wel wat verdacht voor, dat *veertien* landbouwers eene kerk tot vijf malen toe gezamenlijk gaan bezoeken, en dit in plaatsen die tot 25 kilometer van hunne huizen verwijderd waren; dat deze veertien allen bekeerd werden en dat zij veertien kerkjes bouwden, en dat alle veertien hun honiggewin gaven voor de komst van Gods koninkrijk. Daarbij komt dat wij van die wonderdadige werking van Gods Geest, waardoor veertien menschen precies dezelfde dingen gaan doen, niets in de Fransche Protestantsche bladen gelezen hebben. Ons dunkt de bekeering van een veertien boeren te gelijk en het stichten van even zoovele kerkjes, zou daarin wel vermeld zijn, als er iets van aan was.

Het kerkelijk leven in Frankrijks hoofdstad is kwijnende en vergissen wij ons niet, dan is dat het geval in de meeste plaatsen waar de Fransche Gereformeerde kerken gevonden worden.

Den 28sten Februari 1864 was de kerk, *l'Oratoire* genaamd, de hoofdkerk der Gereformeerden, overvuld met menschen. De prediker, die het woord voerde tot de schare, begon met te zeggen: »Ik ben uw leeraar niet langer", en het antwoord dat de verzamelde menigte op deze woorden gaf bestond hierin, dat er een algemeen geween ontstond. Toen de prediker heenging, had eene indrukwekkende manifestatie plaats, en werd bovendien een protest gezonden naar het consistorium van Parijs, dat door 5000 lieden geteekend was. De liberale partij eischte daarbij, dat haar leeraar Athanaze Coquerel, fils, zou gehandhaafd worden. Zij toonde dat dit protest niet geteekend werd in een oogenblik van opwinding, want van dat oogenblik af hebben de Parijsche liberale Protestanten groote offers gebracht, om er voor te zorgen dat de afgezette predikanten toch zouden blijven voortgaan met prediken. Voor zoover men het kan nagaan, heeft men in Parijs voor de liberale zaak twee millioen francs geofferd in 23 jaren tijds.

En welke resultaten hebben zij verkregen? Er zijn voor *l'Oratoire* vijf liberale ouderlingen verkozen, terwijl men in diezelfde parochie een hulpprediker heeft. Geen schitterende uitkomst. Deze hulpprediker is niemand anders dan een hoogleeraar met groote redenaarsgaven, doch de groote menigte schijnt niet meer gediend te zijn van het liberalisme. Men wil nog wel eens naar de stembus gaan, maar over het algemeen is de gang naar de kerk te zwaar geworden. Zij, die vroeger naar het welsprekend woord van Coquerel gingen luisteren, zijn nu òf onverschilligen òf vrijdenkers geworden, òf zij gaan inzien, dat de mensch toch niet enkel bij ontkenningen leven kan. De liberale partij zou dan ook in Parijs geen enkele overwinning bij de stembus kunnen behalen, indien de Gereformeerde gemeente van Parijs door de regeering niet in parochiën ware gesplitst, waardoor de liberalisten in de parochie van de *Oratoire* in de meerderheid gekomen zijn.

Jammer genoeg, is hierbij nog te zeggen, dat ook de meeste Evangelische predikanten, die zich zelven voor orthodoxen uitgeven, ook geen groot gehoor rondom hunne kansels weten te vergaderen. Er zijn kerken en mannen, die gezocht worden, maar over het algemeen is het kerkbezoek middelmatig te noemen. »Zeker zullen de eerwaardige mannen, welke op de kansels voorgaan, gekleed in een toga en met een preektoon gemeenplaatsen voordragen, nooit de menschen van dezen tijd bekeeren".

Zoo spreekt een inzender in de *Eglise Libre*. »Het Fransche volk heeft behoefte aan profeten en niet aan predikers," zoo wordt er aan toegevoegd. Wij zijn van hetzelfde gevoelen, indien het maar profeten zijn, die het volk tot de wet en het getuigenis terugroepen. Men heeft de paden der vaderen verlaten, doch men bemerkt het nauwelijks; de Fransche Evangelische predikanten houden zich voor goed orthodoxen, schoon zij over het algemeen door en door ethisch zijn. Daarom is het geen wonder, dat de kerken ledig worden; het Evangelie van Gods vrije genade wordt niet gepredikt, en dit gemis is niet te vergoeden door eene officieuse synodale organisatie.

Engeland. De toestand der Engelsche Episcopale kerk in Engeland en Amerika.

Wanneer een prediker in Engeland de noodzakelijkheid van geloof en bekeering verkondigt en wijst op den Eenigen Naam door welken wij zalig moeten worden, dan wordt hij gerekend te behooren tot de *low-Church*, d. i. de lage kerk. Wanneer een leeraar zwijgt over het dreigend gevaar, waarin de onboetvaardige zondaar zich bevindt, en niet gewaagt van het plaatsvervangend lijden van Christus, dan wordt hij *broad* (ruim) genoemd. Als een ander voorganger middeleeuwsche ceremoniën in zijne kerk brengt, en leerstellingen verkondigt, die de reformatoren met alle macht hebben bestreden, dan wordt hij gerekend te behooren tot de *high-Church* (hooge kerk). Uit deze benamingen kan men opmaken hoe het onvervalschte Evangelie in Engeland door de groote menigte geëerd wordt. Wel is een *lage* kerk een heerlijke, wel zouden we eigenlijk een *hooge* kerk een gruwel voor God moeten noemen, maar met deze namen hebben de Engelschen willen te kennen geven, welke richting in de kerk hoog, en welke laag staat aangeschreven.

Welke schoone verwachtingen had men een vijftigtal jaren geleden van het optreden der z. g. Evangelische partij in Engeland. Maar in alle stilte, en toch met groote behendigheid, werden de zaadkorrels gestrooid, die de kerk moesten romaniseeren. Toen men dien toeleg, welke van de universiteit van Oxford uitging, begon op te merken, werd het Protestantsche volk geërgerd en toonde het zich verontwaardigd over de verraderlijke wijze van handelen, welke de opkomende Ritualisten volgden. Toen zeide zelfs J. H. Newman, de man die het meest geijverd heeft om de Episcopaalsche kerk Roomsch te maken, en die ten slotte tot de Roomsche kerk overging, tot de Engelsche geestelijkheid: »Wanneer gij u zelve als priesters betoont, dan zal de natie u uitwerpen." Hij voorzag niet welk een succes de beweging hebben zou, waarin hij zelf zulk een groote rol spelen ging.

Hij ziet het nu. Er is in de Engelsche kerk een Roomsche strooming gekomen, er heerscht een priesterlijke school in, welke beweert de Nationale kerk te zijn, en verzekert dat de Protestanten in de Staatskerk, een nauwelijks meetellende secte vormen. Er moge veel overdrevens in deze bewering liggen, maar te ontkennen is het niet dat de meerderheid van de predikanten der Episcopale kerk Ritualisten zijn. Het kan niet tegengesproken worden, dat het aantal gemeenten vermeerdert, waar deze Romaniseerende partij haar in allen deele mis heeft. Daar wordt van Christus gesproken, als ware hij evenzeer op het altaar tegenwoordig, gelijk hij het op het kruis van Golgotha geweest is; deze hebben »altaar-handleidingen," welke spreken van een offerande, die de dienstdoende geestelijke aanbiedt; daar worden catechisatieboekjes gebruikt, die leeren, dat er geen vereeniging met Christus bestaan kan, dan door tusschenkomst van een priester en waarin andere Roomsche leeringen worden gepredikt, die niet alleen strijdig zijn met Gods Woord, maar ook met de formulieren der Engelsche kerk, terwijl de kerk niet gebonden wordt aan de Schrift, maar omgekeerd de Schrift aan de kerk. Het meest betreurenswaardige in dezen toestand is, dat vele Evangelische predikers zwijgen over de Roomsche strooming, die door de kerk gaat, dat de raad van de Ritualisten, van niet in den Bijbel te lezen, maar al te zeer gehoor vindt; dat de pers niet meer, gelijk vroeger een fieren Engelschen toon aanslaat tegen de hand over hand toenemende *popery* (paapsche praktijken); dat »de biecht" wordt afgedwongen; dat kerkelijke vertooningen, ceremoniën en nieuwe symbolische kleederen worden vermenigvuldigd, en dat kloosters en zusterschappen, waarin priesters de eerste rol spelen, als paddestoelen uit den grond opkomen, onder de schaduw der parochiale kerken.

Nog het meest jammerlijke, waarover een schrijver in *The Christian* klaagt, is het feit, dat de vrije kerken van Engeland lijden, door dat in veler harten *de nieuwe theologie*, gelijk men aldaar de school noemt, die veel overeenkomt met onze ethische, ingang gevonden heeft. Wanneer die geest de overhand krijgen mocht, zouden de Dissenters in plaats van als het bederfwerend zout te zijn, het proces van ontbinding in de Staatskerk slechts verhaasten. Wanneer het zuivere Woord Gods van den kandelaar genomen wordt, is dit steeds in het voordeel van Rome.

Maar niet alleen in Engeland is te wijzen op droeve kerkelijke toestanden, ook in Amerika is verachtering op te merken. Daarvan kan de *Convention* getuigen, die in Chicago twee maanden geleden gehouden werd. In deze vergadering van de Amerikaansche Episcopale kerk, die om de drie jaren samenkomt, werd voorgesteld dat de naam van »Protestantsche Episcopale kerk", zou veranderd worden in »*de Amerikaansche Katholieke kerk.*" Wij willen er niet op wijzen, dat het eene dwaasheid is, dat deze kerk zich *de* Amerikaansche kerk wil laten noemen, schoon er zeven andere kerkgenootschappen in Amerika gevonden worden, die meer leden en aanhangers tellen dan de Episcopaalsche kerk van Amerika. Het *kan* toch zijn, dat eene kerk nationaal is, en haar ledental toch gering genoemd worden moet. Maar het is een bedenkelijk teeken, dat bij de discussie over het voorstel van verandering van naam, men de benaming van »Protestantsche" kerk wilde wegwerpen. De man die tegen het Protestantsche leerstuk van »de rechtvaardiging door het geloof" te velde trok, werd met groote toejuiching begroet. Het is droevig maar waar, dat een derde der predikanten en een derde deel der gemeenteleden stemden voor een motie, die ten doel had het licht der reformatie voor duisternis te verklaren.

Te verwonderen is deze neiging, vooral bij de gemeenteleden, niet. Wanneer een geslacht den Bijbel niet meer leest; wanneer het de lessen der historie niet meer kent; wanneer het in genotzucht verzinkt; wanneer men het zicht- en tastbare gaat zoeken; dan is het te begrijpen dat men zich vinden kan in eene ultra-ritualische kerk, en dat men luistert naar eene schare priesters, die de zorg voor de eeuwige zaligheid op zich willen nemen.

Gemengd Nieuws.

De »maarschale" van het Heilsleger, mej. Catherine Booth, denkt zich in den echt te begeven met »colonel" Clibborn, met wien zij reeds eenige jaren in Frankrijk arbeidde. Dit feit is aan het leger bij wijze van dagorder bekend gemaakt. In dit stuk heet het: »Na lang deze zaak in het licht Gods te hebben beschouwd — hebben wij besloten, ons te vereenigen door het huwelijk, daar wij er van overtuigd zijn, dat wij aldus Gods wil zullen doen en dat wij beter aan de roeping die Hij ons in den oorlog gegeven heeft, zullen getrouw kunnen zijn. — Met goedvinden van onzen waarden generaal (den heer Booth) en van mevrouw Booth, die ook de zaak ernstig voor het aangezicht Gods hebben gebracht, hebben wij deze beslissing genomen. Evenals wij, meenen zij, dat wij, op den duur, meer voor het Koninkrijk Gods kunnen doen, als wij vereenigd zijn, dan als wij gescheiden blijven.

Dit stuk is onderteekend door Catherine Booth en Arthur S. Clibborn.

Dezer dagen is het manuscript van een preek 321 jaren geleden door den hervormer van Schotland John Knox uitgesproken onder den hamer geweest. Het werd verkocht voor p. m. £ 5000. Men beweert dat Knox na het uitspreken van die leerrede, is vervolgd geworden.

Er wordt gemeld, dat men te Altbunzlau in Bohemen een handschrift van den Bijbel heeft gevonden, afkomstig uit de 14de eeuw, waarin de voorlooper der reformatie Johan Huss eenige leeren zou geschreven hebben.

Het theologisch seminarium van Princetown (Vereenigde Staten van Noord-Amerika) heeft een groot verlies geleden, door het overlijden van Dr. Archibald Alexander Hodge. Hij was te Princetown in 1823 geboren en stierf aldaar den 11den November van het vorig jaar. Hij was hoogleeraar in de dogmatiek en in de kerkhistorie.

WINKEL.

Voor Kinderen.

De verstandige Huisvrouw.

(*Slot*)

Den volgenden dag ging zij naar de stad, waar een goudsmid woonde die heel knap was. Zij vroeg hem of hij ook vruchten, zooals drui-